

Inleidende brief

De vier gemeentelijke begraafplaatsen in Heerde vervullen een belangrijke maatschappelijke functie. Het vormen troostrijke plekken waar onze inwoners afscheid nemen van hun dierbaren en hen herdenken.

Met de uitbreiding van de begraafplaats Wapenveld is opnieuw de kostendekkendheid van de begraafplaatsen in Heerde ter sprake gekomen. Door de uitbreiding zijn de lasten structureel met 55k verhoogd. Daarnaast hebben we meer dan 5.500 graven welke wel geld kosten, maar geen inkomsten meer tegenover staan. Dit zijn graven die voor 2020 zijn uitgegeven. Al deze kosten moeten worden gedekt door de begrafenissen die nu plaatsvinden. Om voor de komende jaren een sluitende exploitatie te realiseren, moeten er middelen uit de reserve worden onttrokken. Bij ongewijzigd beleid is deze reserve naar verwachting in 2034 leeg, zie factsheet. Ook is het van belang om te bepalen hoe we in de toekomst over voldoende begraafcapaciteit blijven beschikken en wat daarbij de mogelijkheden zijn.

Daarnaast willen we de huidige wijze van kostendekkendheid waarin de lasten worden weggezet tegenover de baten en de gaten gedekt worden uit de reserve met u bespreken.

Met de huidige werkwijze gebruiken we nu geld dat is bedoeld om kosten in de toekomst te dekken. De vraag is of deze variant van kostendekkendheid wel toekomstbestendig is.

Om ten aanzien van deze onderwerpen de huidige situatie ('Waar staan we nu?') en de beleidsmatige keuzes ('Wat zijn de mogelijkheden?') in beeld te krijgen is de bedrijfsvoering van de begraafplaatsen onderzocht. Op basis van de analyse op de bedrijfsvoering zijn scenario's opgesteld vanuit:

1. Kostendekkendheid (financiële opgave).
2. Begraafcapaciteit (ruimtelijke opgave).

Deze opgaven raken de kern van de toekomstbestendigheid van onze gemeentelijke begraafplaatsen. Hoewel zij om afzonderlijke richting vragen, hangen de kostendekkendheid en begraafcapaciteit inhoudelijk nauw met elkaar samen.

Het onderzoek heeft betrekking op de vier gemeentelijke begraafplaatsen in Heerde (zie factsheet). De kerkelijke begraafplaatsen maken geen onderdeel uit van het onderzoek, omdat de gemeente het beheer en de exploitatie ervan niet in haar portefeuille heeft.

Doel themaraad

Tijdens de themaraad van 7 september willen graag nader ingaan op dit onderwerp. Het doel daarbij is om uw opvattingen en richting op te halen ten aanzien van de verschillende scenario's voor de toekomstbestendigheid van de begraafplaatsen. Dit willen we doen aan de hand van een aantal stellingen. Tijdens de themaraad krijgen alle fracties de gelegenheid om de zienswijze ten aanzien van de stellingen aan te geven. In de bijgevoegde notitie treft u deze stellingen aan inclusief relevante achtergrondinformatie omtrent de scenario's. Ook bevat de notitie een factsheet met daarin de belangrijkste resultaten van het onderzoek en is een begrippenlijst opgenomen. Wij vragen u om de bijgevoegde informatie goed door te nemen ter voorbereiding op de themaraad.

Namens het college van B&W,
Gemeente Heerde

Begeleidende notitie

Factsheet

Om u te ondersteunen bij de behandeling van de stellingen, zijn de belangrijkste resultaten van het onderzoek samengevat in een factsheet als afzonderlijke bijlage. Deze factsheet biedt de benodigde achtergrondinformatie.

Scenario's

Op basis van de analyse op de bedrijfsvoering zijn scenario's opgesteld vanuit:

1. Kostendekkendheid (financiële opgave).
2. Begraafcapaciteit (ruimtelijke opgave).

Op basis van ervaringen weten we dat het presenteren van scenario's en het vragen om een keuze op dit abstractieniveau vaak lastig is. De scenario's bevatten namelijk meerdere onderliggende keuzes en afwegingen, waardoor een directe richting bepaling niet altijd goed mogelijk is.

Om die reden dienen de onderstaande scenario's ter kennisgeving en om de mogelijke richtingen inzichtelijk te maken. De concrete keuzes worden vervolgens, aan de hand van de stellingen in het volgende hoofdstuk, tijdens de themaraad besproken.

Ten aanzien van de kostendekkendheid zijn er op hoofdlijnen drie mogelijke (scenario's):

- **Scenario 1: Volledige kostendekking middels tariefsverhoging**
Toelichting: Tariefsverhoging van circa 13% wordt ingezet om de begraafplaatsen kostendekkend te maken op basis van de huidige begroting.
- **Scenario 2: Loslaten streven volledige kostendekking**
Toelichting: Streven naar volledige kostendekking wordt losgelaten. De mate waarin vereist nadere uitwerking.
- **Scenario 3: Doelmatige begraafplaatsen**
Toelichting: We zetten in op besparing van de lasten middels verlaging kwaliteits- en serviceniveau.

Ten aanzien van het voorzien in voldoende begraafcapaciteit zijn vier scenario's van toepassing:

- **Scenario 1: Voorzien in begraafcapaciteit middels uitbreiden (huidige situatie)**
Toelichting: Begraafplaatsen worden uitgebreid bij een tekort aan capaciteit.
- **Scenario 2: Toewerken naar een begraafcyclus**
Toelichting: Particuliere graven uitgegeven voor bepaalde tijd worden na afstand van de rechthebbende boven- en ondergronds geruimd om vervolgens opnieuw uit te worden gegeven
- **Scenario 3: Actief ruimingsbeleid**
Toelichting: Naast dat bepaalde tijd graven na afstand worden geruimd, wordt tevens een belangstellingstoets uitgevoerd om de belangstelling voor de onbepaalde tijd graven te toetsen. Onbepaalde tijd graven waarvan de rechthebbende afstand doet of binnen één jaar na plaatsen bordje geen reactie komt, worden boven- en ondergronds geruimd en komen in aanmerking voor heruitgifte.
- **Scenario 4: Centralisatie begraafplaats Engelmanskamp**
Toelichting: Wanneer de uitbreiding van begraafplaats Wapenveld volledig benut is (omstreeks 2040), is het een mogelijkheid om nieuwe graven tot naar verwachting 2060 uitsluitend op begraafplaats Engelmanskamp uit te geven. Bijzettingen in eerder uitgegeven graven blijft wel mogelijk. Vanaf 2060 ontstaat op begraafplaats Wapenveld mogelijk weer ruimte voor nieuwe uitgiften, doordat graven die voor bepaalde tijd zijn uitgegeven kunnen worden geruimd.

Stellingen

Hieronder worden per opgave stellingen/keuzemogelijkheden gepresenteerd, inclusief de belangrijkste consequenties van de verschillende keuzemogelijkheden. Tijdens de themaraad worden deze stellingen besproken, waarbij wij u vragen richting te geven aan de te maken keuzes.

Ten aanzien van de kostendekkendheid vragen wij uw richting op de volgende stellingen:

Stelling 1. Kostendekkendheid

De gemeentelijke begraafplaatsen moeten volledig kostendekkend worden en blijven.

Consequenties:

- Een tariefsverhoging van circa 13% wordt, op basis van de huidige exploitatie, voorkomen. Hierdoor blijven de tarieven in lijn met die van omliggende gemeenten. Bij volledige kostendekkendheid zouden de tarieven naar verwachting circa 15% hoger liggen dan het gemiddelde in de omgeving.
- Het huidige kwaliteitsniveau van de gemeentelijke begraafplaatsen kan worden gehandhaafd.
- Een mogelijk beroep op de algemene middelen van de gemeente wordt uitgesteld.
- De ontvangen baten in een jaar worden gebruikt ter dekking van de lasten van datzelfde jaar.

Vervolgstelling 2. Scenario's mate kostendekking

De tarieven voor begraven moeten voor iedereen betaalbaar, en in lijn met omliggende gemeenten, blijven.

Consequenties:

- Volledige kostendekking is niet haalbaar.
- Bijdrage vanuit algemene middelen is noodzakelijk.
- Aansluiten bij landelijk trend, waarbij volledige kostendekking niet noodzakelijk/wenselijk is.
- Doet recht aan dat huidige rechthebbende niet hoeven te betalen voor een erfenis uit het verleden. Denk hierbij aan graven uitgegeven voor onbepaalde tijd, waarvan geen baten meer binnen komen.
- Mogelijkheid wordt gecreëerd om met een voorziening te gaan werken.

Stelling 3. Verlagen kwaliteitsniveau

Sober onderhoud volstaat voor onze gemeentelijke begraafplaatsen.

Consequenties:

- Verlaging huidig kwaliteitsniveau (A) actieve begraafplaatsen naar kwaliteitsniveau B.
- Lager beeldkwaliteit op de begraafplaatsen. Hierdoor ontstaat een reële kans op negatieve publiciteit en klachten vanuit uitvaartondernemers, nabestaanden en bezoekers.
- Kostenbesparing van circa 20% op onderhoud van de actieve begraafplaatsen.
- Huidig vastgesteld kwaliteitsniveau (B) inactieve begraafplaatsen blijft gehandhaafd.

Ten aanzien van het voorzien in voldoende begraafcapaciteit vragen wij uw richting op de volgende stellingen:

Stelling 4. Ruimen graven

We zetten in op het actief ruimen van graven om zo voor de toekomst voldoende begraafcapaciteit te creëren

Consequenties:

- Bepaalde tijd graven uitgegeven vanaf 2020 voor veertig jaar, worden geruimd indien rechthebbenden na het verstreken van de graftermijn afstand doen.
- Graven uitgegeven voor onbepaalde tijd worden geruimd wanneer zich, na het plaatsen van een bordje bij het graf, gedurende minimaal één jaar geen rechthebbende heeft gemeld.
- Voorkomt naar verwachting op de lange termijn (2060 en verder) verdere uitbreidingen.
- Draagt op de lange termijn bij aan een betere kostendekking.
- Kan mogelijk leiden tot maatschappelijke gevoeligheid en weerstand onder inwoners.
- Uitvoering van het belangstellingsonderzoek vergt personele inzet, kennis, zorgvuldigheid en extra kosten indien dit wordt uitbesteed.

Stelling 5. Centralisatie Engelmanskamp

Wanneer de begraafplaats Wapenveld omstreeks 2040 vol is, gaan we alleen op begraafplaats Engelmanskamp nieuwe graven uitgeven.

Consequenties:

- Wanneer het nieuwe uitbreidingsdeel vol is kunnen geen nieuwe graven meer worden uitgegeven op begraafplaats Wapenveld.
- Draagt op de lange termijn bij aan een betere kostendekking.
- Voorkomt voor langere perioden (tot 2050 en mogelijk langer) nieuwe investeringen voor een verdere uitbreiding van begraafplaats Wapenveld.
- Kan leiden tot bezwaren of weerstand onder inwoners. Er bestaat een risico dat een deel van de nabestaanden kiest voor een begraafplaats buiten de gemeente wanneer begraafplaats Engelmanskamp onvoldoende aansluit bij hun wensen.

Bijlage. Begrippenlijst

Er wordt gebruik gemaakt van technische en vakspecifieke termen. Daarom is er een begrippenlijst opgesteld met de meest relevante begrippen.

Actieve begraafplaatsen

Begraafplaatsen waar nieuwe graven kunnen worden uitgegeven.

Baten

De baten vormen de totale inkomsten. Dit betreft de inkomsten op basis van de grafrechten, begraafkosten, onderhoudskosten, vergunningskosten en administratiekosten.

Bovengronds ruimen

Het verwijderen van het grafmonument.

Grafrecht

Het uitsluitend recht op een particulier graf dat is afgesloten voor onbepaalde- of bepaalde tijd. Onbepaalde tijd graven hebben geen eindtermijn en kunnen (mits er een rechthebbende bekend is) in theorie altijd blijven bestaan. Bepaalde tijd graven worden (vanaf 2020) uitgegeven met een aflopende termijn (veertig jaar in de gemeente Heerde) welke steeds verlengd kan worden.

Inactieve begraafplaatsen

Begraafplaatsen waar geen nieuwe graven meer worden uitgegeven, maar wel bijzettingen in eerder uitgegeven (gereserveerde) graven is toegestaan.

Kostendekkendheid

Kostendekkendheid geeft aan in welke mate de totale baten van de gemeentelijke begraafplaatsen de totale lasten dekken, exclusief eventuele toevoegingen of onttrekkingen uit een reserve.

Lasten

De lasten hebben betrekking op de totale kosten. Dit betreft de operationele kosten van beleid, beheer en onderhoud en administratie & communicatie en de overheadkosten.

Ondergronds ruimen

Het vrijmaken van de grafruimte na afloop van de grafrechten, waarbij stoffelijke overschotten vaak naar een verzamelgraf gaan. In de gemeente Heerde wordt er tot op heden niet actief geruimd.

Particulier graf

Een graf waartoe een natuurlijk of rechtspersoon het uitsluitend recht is verleend tot het doen begraven van en begraven houden van overledenen.

Particuliere urnennis

Een particuliere urnennis betreft een urnenmuur of urnenzuil. Hier kunnen urnen in worden bijgeplaatst. Dit wordt een particuliere urnennis genoemd.

Particulier urnengraf

Een (kelder)graf waar urnen/asbussen (ondergronds) in kunnen worden bijgezet.

Rechthebbende

Een natuurlijk persoon of rechtspersoon aan wie een uitsluitend recht is verleend tot het doen begraven of doen bijzetten van een asbus of urn in een particulier graf. De rechthebbende is verantwoordelijk voor het graf en heeft zeggenschap over wie in het graf begraven of bijgezet mag worden en zeggenschap over de toekomst van het graf.

Reserve

Een reserve dient als een 'spaarpot' die de gemeente aanhoudt om toekomstige investeringen van begraafplaatsen te kunnen dekken.